

Oponentní posudek na diplomovou práci
Mladiství pachatelé trestné činnosti, význam rodinného prostředí a vztahů,
možnost práce s rodinným kontextem,
kteřou předkládá Mgr. Kateřina Dvořáková

Příspěvek k porozumění složitě a vzájemně podmíněnému působení různých faktorů ve vývoji dospívajících, u nichž se projevují poruchy chování, si klade za cíl také předložená diplomová práce Mgr. K. Dvořákové. Tato problematika je aktuální, živá i významná s ohledem na potřeby společnosti i jedince. Stále přináší a otevírá nové pohledy a s tím související intervenční snahy, které usilují o efektivitu ve smyslu přiměřené re/socializace dospívajících. Působení rodiny na méně příznivý vývoj mladých pachatelů trestné činnosti se často v odborné literatuře zmiňuje a tak je přiléhavé zabývat se právě touto skupinou proměnných ve vztahu k intervenčním postupům v jejich výchově.

Diplomová práce má charakter teoreticko aplikační studie. Autorka vychází ze své praxe kurátorky pro mládež a do této praxe se snaží dovést i výsledky svého diplomového projektu. Těžiště práce tkví v části výzkumně aplikační (kapitola 7. – 12.). Cílem práce bylo dlouhodobě realizovat intervenční psychosociální program SPOLU a podrobně analyzovat ve vztahu k jeho efektivitě. Tento program byl zaměřen na rodinu a rodinné vztahy tří mladých pachatelů trestných činů.

Ve shodě se zaměřením práce se první tři kapitoly věnují rodině a dospívání, ale činí tak jen velmi stručně a na velmi obecné úrovni. V těchto prvních kapitolách si podle mého názoru autorka nevytvořila dobré poznatkové předpoklady pro zpracování další části práce – zejména chybí pregnantněji zaměřený pohled na působení rodičů (matky a otce) a rodinných vztahů v souvislosti s trestnými činy mladých pachatelů. Je škoda, že ani nejsou zpracované výsledky řady našich DP, které se věnovaly problematice způsobu výchovy v rodině v různých souvislostech. Další tři kapitoly se opět poněkud schematicky, ale už těsněji věnují řešené problematice. Subkapitola *Od prevence k intervenci* je jen velmi stručná, přitom mohla být podstatnou částí práce spjatou s jejími cíli. Autorka sice uvádí zajímavá zjištění ze zahraničních studií, ale nezmiňuje se o žádných skutečnostech v našem prostředí, ačkoli sama pak právě v našich podmínkách poměrně rozsáhlý intervenční program realizovala. O několika projektech se zmiňuje poněkud nelogicky v úvodu empirické části práce, ale jen v lokální úrovni. Jak je tomu v ČR? Jaké intervenční programy u nás existují, kdo s nimi pracuje, s jakými výsledky?

Výrazně rozsáhlejší empirická část je vystavena na kvalitativním designu což je přiměřené cíli diplomového projektu i reálným možnostem jeho naplnění. Je uvedena vymezením předmětu, cíle a výzkumného předpokladu (spíše jde o předpoklad než „tezi“ – s.28). Dále jsou popsány výzkumné metody a předvýzkum, který se týkal konstrukce a možnosti využití sémantického diferenciatu, což považuji za docela zajímavé. Jeho výsledky jsou prezentovány vcelku adekvátně, dokonce jsou i stručně diskutovány (subkapitola 8.5). Psychosociální intervenční program je v 9. kapitole představen jen velmi stručně a teprve v 10. kapitole se v kontextu jeho realizace dozvídáme více (což připouštím jako jednu z možností adekvátní

informace o projektu). Projekt byl realizován se 3 pachateli trestných činů a jejich matkami od prosince 2011 do dubna 2013. Autorka popisuje jednotlivá setkání (8 setkání, 8 cvičení, společných aktivit). Těžiště je pak v poměrně podrobné analýze setkání a hodnocení účinnosti projektu. Využití sémantického diferenciálu přineslo cenné výsledky. V návaznosti na další cíl výzkumného projektu – *zachytit životní historii mladistvého pachatele* autorka zpracovala 3 podrobné kazuistiky chlapců, se kterými pracovala v rámci projektu SPOLU. Případové studie jasně dokladují, že na protiprávním jednání mladých pachatelů se podílí celá řada méně příznivých a vysloveně nepříznivých okolností jejich života. Psychologický pohled autorky ilustruje složitý životní příběh každého ze sledovaných chlapců tak, jak to vyžaduje narativní přístup. Analýza případových studií je dokladem psychologické erudice i praxe autorky, je psychologicky relevantní. Při obhajobě této práce považuji za vhodné podrobněji komentovat obr. 7: to je schéma autorky samotné? V diskuzi autorka přesvědčuje o nadhledu nad celou prací, a také dokládá, jak důležité je touto problematikou se dále zabývat.

Výsledky práce obsahují cenné podněty pro práci s dopívajícími delinkventy. Je možné některé z nich nabídnout do psychologické poradenské praxe? Ve kterých fázích (situacích) vývoje sledovaných dospívajících bylo možné podpořit jejich příznivější rozvoj a jak? Lze se k tomu vyjádřit na poněkud obecnější rovině, která by byla sdělitelná učitelům, vychovatelům či rodičům s ohledem na prevenci sledovaných jevů?

Z hlediska formálního hodnocení práce mám připomínku k poněkud komplikovanému názvu celé práce. A ještě chci připojit jednu důležitou poznámku: oponent jakékoli práce má tu ne/výhodu, že se seznamuje s prací v její konečné podobě, nezná cesty, jakými se práce ubírala, jak se vyvíjela, jaká úskalí autor řešil, co na jeho práci působilo apod. Proto je můj pohled kritičtější, nebylo lze přehlédnout momenty, které nepřispěly k potřebné kvalitě práce, ale na druhou stranu oceňuji téma práce, dlouhodobost realizace intervenčního projektu, způsob jeho zpracování a pečlivou analýzu řady psychologických souvislostí životní historie mladých pachatelů a jejich rodinných vztahů.

Závěr:

Mgr. Kateřina Dvořáková předložila práci, která vcelku splňuje požadavky kladené na diplomové práce. **Doporučuji** proto, aby se práce stala předmětem obhajoby na katedře psychologie FF UK v Praze. Zároveň navrhuji předloženou diplomovou práci ještě ohodnotit známkou velmi dobře.

Praha 25. 8. 2013

doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc.